

Kijken naar dagvlinders en libellen in Flevoland

- Hoe herken je ze?
- Waar leven ze?
- Wanneer vliegen ze?

Colofon

In deze brochure staan de algemene dagvlinders en libellen van Flevoland beschreven. Met foto's, vindplaatsen en vliegtijden van de verschillende soorten.

Verklaring symbolen:

Libellen

- grotere poel, plas, ven in beschutte omgeving
- grotere poel, plas, ven in open omgeving
- sloten
- vaarten, tochten, grotere wateren
- tuinvijvers
- grote moerassen

Vlinders

- graslanden
- akkers
- grote moerassen
- bossen
- tuinen
- bosranden, houtwallen

Uitgave: Landschapsbeheer Flevoland en De Vlinderstichting, 2013
4e druk; Tekst en samenstelling: Robert Ketelaar en Jeroen Reinhold
Foto's: Ab H. Baas, Robert Ketelaar, Hanneke Joziasse, Kars Veling, Jeroen Reinhold; Ontwerp: Ruitervorm, Joure; Druk: van der Eems
Mogelijk gemaakt door:

Landschapsbeheer Flevoland
Botter 14-03
8232 JP LELYSTAD
0320-294939
www.landschapsbeheer.net
flevoland@landschapsbeheer.net

De Vlinderstichting
Postbus 506
6700 AM WAGENINGEN
0317-467346
www.vlinderstichting.nl
info@vlinderstichting.nl

Libellen aan u voorgesteld

Libellen zijn oeroude insecten die al tussen de dinosaurïers rondvlogen. Ze zijn prachtig om te zien en de meeste soorten kunnen met een beetje oefening makkelijk op naam worden gebracht. In Nederland zijn 70 soorten vastgesteld, maar in Flevoland komen vooral de algemenere soorten voor. Libellen kunnen ons veel vertellen over de waterkwaliteit. Het zijn namelijk belangrijke graadmeters voor allerlei typen water.

Een nieuwe generatie libellen begint bij de paring. Het paringswiel van libellen heeft de vorm van een hartje: hier komt ons symbool van de liefde vandaan. Het vrouwtje zet de eieren af in het water, op of in waterplanten, op de oever of op het water drijvende takken. Uit een ei komt een kleine larve gekropen, die afhankelijk van de soort 8 tot 15 stadia doorloopt waarbij de larve steeds groter wordt. De larven leven in het water van allerlei diertjes. Afhankelijk van de grootte van de larve varieert dat van plankton tot kikkervisjes of zelfs kleine stekelbaarsjes. Als de larve groot genoeg is (dit duurt afhankelijk van de soort enkele maanden tot vijf jaar) kruipt deze uit het water en zet zich vast op een plantenstengel, een stuk hout of op de grond en drukt zich uit de laatste larvenhuid. Er verschijnt dan een bleke, zachte en nog vochtige libel. In het zonlicht worden de vleugels opgepompt en krijgt het achterlijf steeds meer kleur. Het kan enkele dagen duren totdat de libel helemaal is uitgekleurd. In de tussentijd verblijft de libel niet bij het water, maar worden kleine insecten bejaagd langs bosranden en dergelijke. Meestal keert de libel pas na enkele weken bij het water terug als hij geslachtsrijp is. En bij de paring begint de cyclus dan weer van voren af aan.

Libellen en beheer

De volgende libellenvriendelijke maatregelen kunnen worden getroffen:

* Aanleg van een poel

Libellen profiteren over het algemeen van de aanleg van poelen. Wel is van belang dat de poelen vrij groot zijn (ongeveer 100 m²) en vrijwel nooit droogvallen. Poelen groeien langzaam dicht met planten, daarom moet een poel regelmatig worden geschoond. Dit kan het beste gefaseerd gebeuren.

* Natuurvriendelijke oevers

Natuurvriendelijke oevers zijn glooiend en grillig in vorm. Hierdoor komt een rijk gevarieerde water- en oeverplantenvegetatie tot ontwikkeling. Voor veel libellensoorten zijn waterplanten voor de ei-afzetting van belang.

* Beschutting en ruigten

Libellen hebben warmte en beschutting nodig om op te warmen. Daarom zijn bosranden, struwelen, rietkragen en ruigtekruidenvegetaties van belang. Bovendien trekt dit soort begroeiing allemaal andere kleine insecten aan: voor voor libellen!

* Goede waterkwaliteit

De larven van libellen kunnen alleen overleven in schoon water. In sterk vervuilde wateren zijn geen libellen, of komen heel weinig soorten voor.

april mei juni juli aug. sept.

Vuurjuffer

april mei juni juli aug. sept.

Grote roodoogjuffer

april mei juni juli aug. sept.

Azuurwaterjuffer

april mei juni juli aug. sept.

Watersnuffel

april mei juni juli aug. sept.

Gewone oeverlibel

april mei juni juli aug. sept.

Viervlek

april mei juni juli aug. sept.

Paardenbijter

april mei juni juli aug. sept.

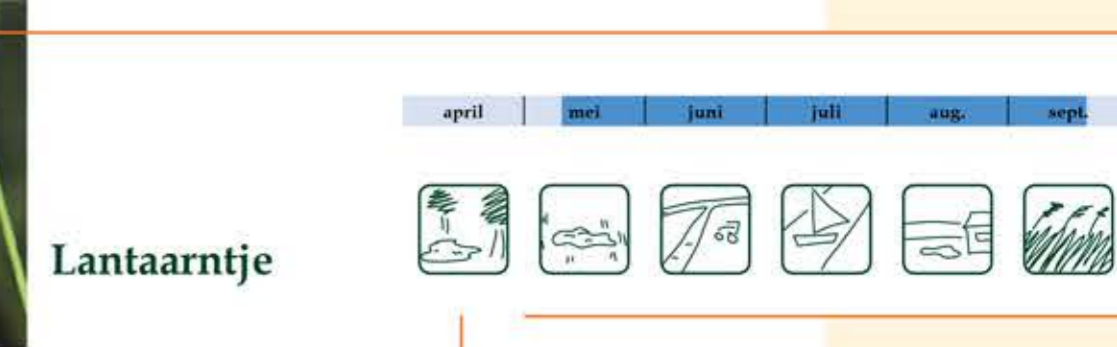
Blauwe glazenmaker

april mei juni juli aug. sept.

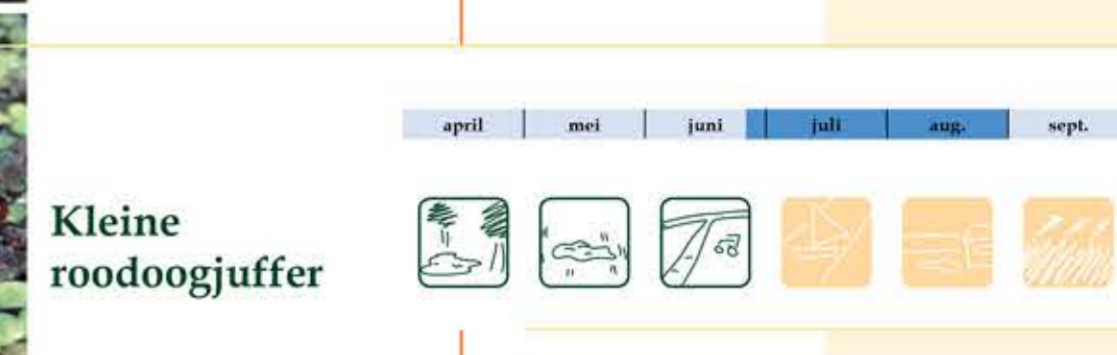
Lantaarntje

april mei juni juli aug. sept.

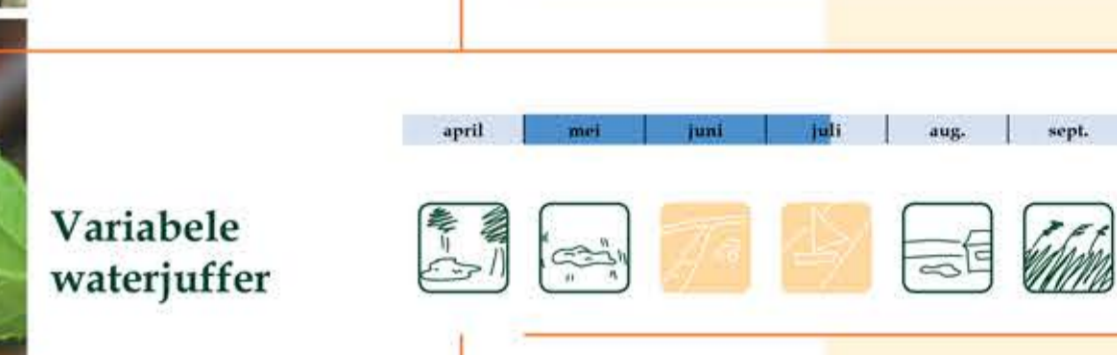
Kleine roodoogjuffer

april mei juni juli aug. sept.

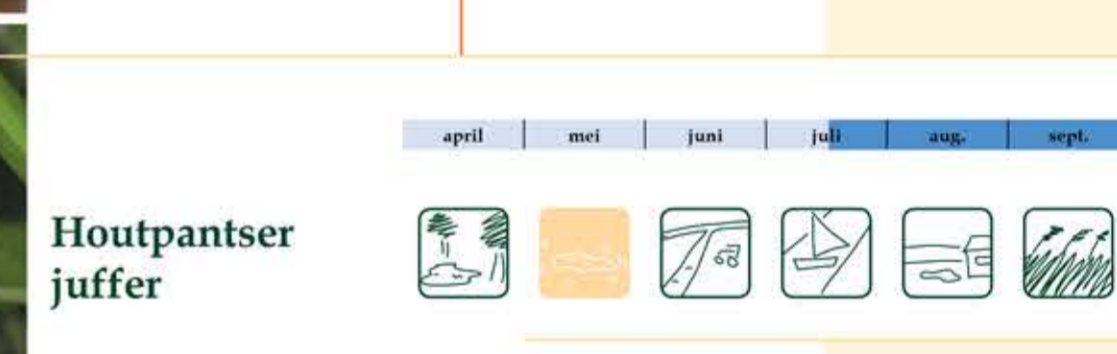
Variabele waterjuffer

april mei juni juli aug. sept.

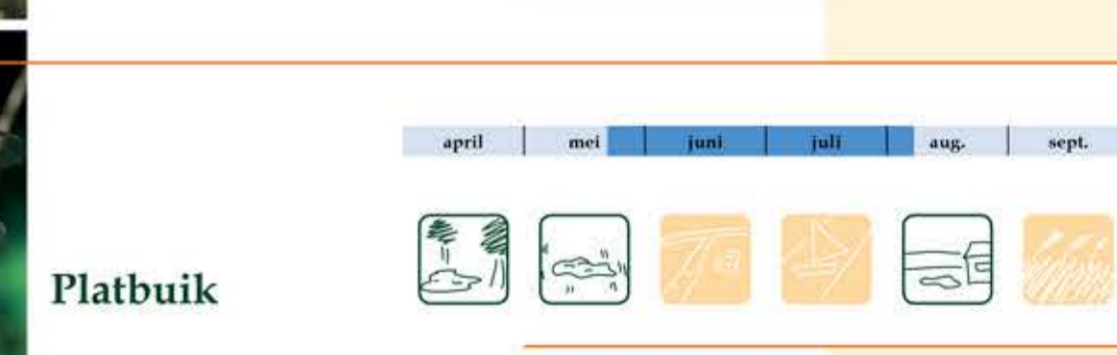
Houtpantserjuffer

april mei juni juli aug. sept.

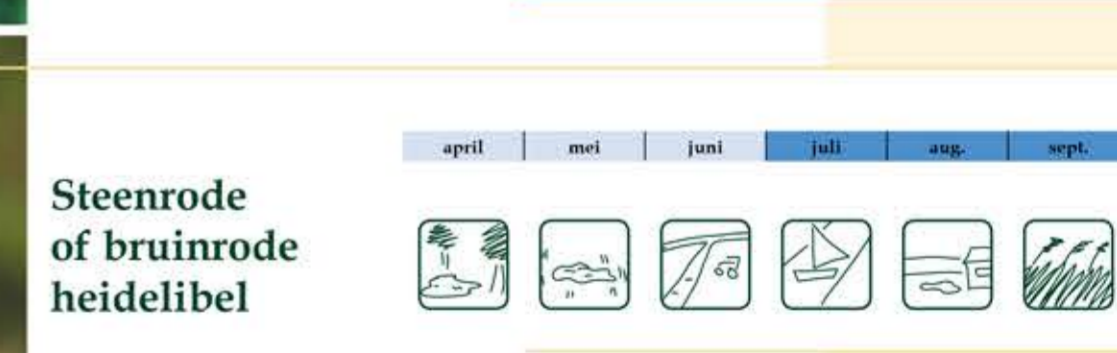
Platbuik

april mei juni juli aug. sept.

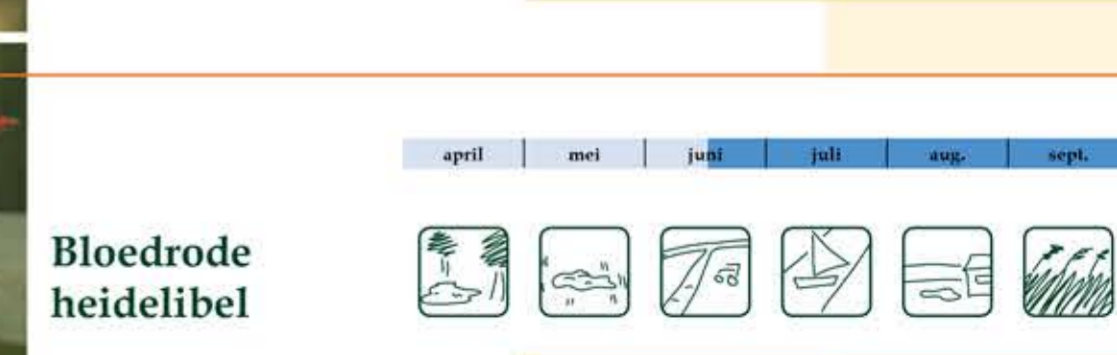
Steenrode of bruinrode heidelibel

april mei juni juli aug. sept.

Bloedrode heidelibel

april mei juni juli aug. sept.

Grote keizerlibel

Wanneer en waar vindt u vlinders en libellen?

Vlinders en libellen zijn voornamelijk actief bij zonnig en warm weer. Dat betekent dat u de meeste vlinders en libellen op mooie voorjaars- en zomerdagen ziet. Als het wat kouder is zoeken ze beschutte plekjes op, bijvoorbeeld langs een bosrand. Voor sommige soorten hoeft u niet ver te reizen: die zitten gewoon in de achtertuin.

Vlinders zijn bloembezoekers. Op bloemrijke plekjes kunt u over het algemeen de meeste vlinders aantreffen. Niet overal zitten dezelfde soorten. Bij bossen en in tuinen maakt u de meeste kans op de gehakkelde aurelia, maar als u graag een icarusblauwtje wilt zien zult u bloemrijke graslanden en wegbermen moeten opzoeken.

Libellen zijn sterk afhankelijk van water. Hoewel u vrijwel overal libellen tegen het lijf kunt lopen, biedt de waterkant een uitgelezen gelegenheid libellen te observeren. Sommige libellensoorten zijn vrij rustig en gaan vaak zitten zodat u ze goed kunt bekijken. Andere soorten vliegen druk heen en weer en zijn moeilijk om goed te observeren. Het beste kunt u dan gaan zitten om ze rustig te volgen.

Vlinder of libel gezien? Noteer de waarneming!
U kunt bijdragen aan het vergroten van de kennis over dagvlinders en libellen in de provincie Flevoland. Als u vlinders of libellen hebt gezien kunt u die doorgeven op een waarnemingskaart. De waarnemingskaart kunt u bij De Vlinderstichting aanvragen.

Wat hebben vlinders nodig?

Warmte en beschutting
Vlinders hebben warmte nodig. Het zijn koudbloedige dieren die een optimale lichaamstemperatuur hebben van 32 graden Celsius. Om deze temperatuur te bereiken zitten ze vaak te zonnen. De meeste soorten hebben behoefte aan enige beschutting tegen de wind.

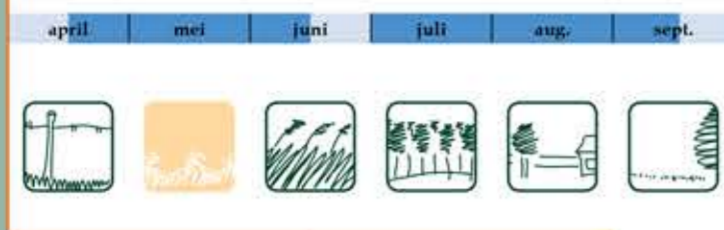
Waard- en nectarplanten
De plant die de rupsen eten heet de waardplant. De meeste vlindersoorten zijn zeer kieskeurig en gebruiken maar één plantensoort of enige nauw verwante soorten als waardplant. Zo is de belangrijkste waardplant van de dagpauwoog de brandnetel en de pinksterbloem die van het oranjetipje. Nectarplanten zijn planten waar vlinders hun voedsel uit halen. Omdat vanaf het voorjaar tot in oktober vlinders aanwezig kunnen zijn, moeten er ook gedurende die periode nectarplanten bloeien. Met name composieten (zoals distels) en bramen zijn veel gebruikte nectarplanten.

Variatie in structuur
Om zich in hun leefgebied te verplaatsen hebben vlinders variatie in hoogte en samenstelling van de plantengroei nodig. In een kale en eenvormige vegetatie 'verdwalen' de vlinders. Uitgestrekte akkers, weilanden en gesloten bossen vormen voor veel soorten barrières bij de verspreiding in het landschap. Voor de ontmoeting tussen mannetjes en vrouwtjes en voor de balts zijn alleenstaande struiken, pollen met nectarplanten en bomen en struiken die uitsteken boven de rest van de vegetatie van belang.

Overwinteringsmogelijkheden
De wijze van overwinteren verschilt per vlindersoort. Zo overwintert het zwartsprietdikkopje als eitje, veel zandoogjes als rups, de witjes als pop en de dagpauwoog als vlinder. Elke soort stelt daarbij zijn eigen eisen aan de overwinteringsplaats, waaruit direct ook consequenties voor het beheer voortvloeien.

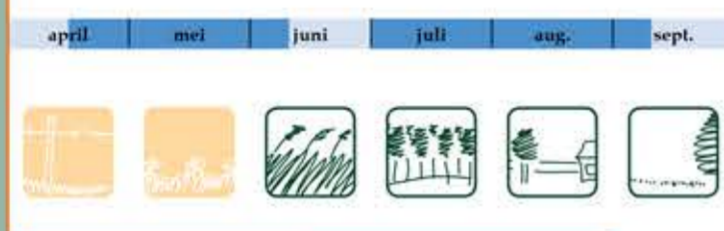
Oranjetipje

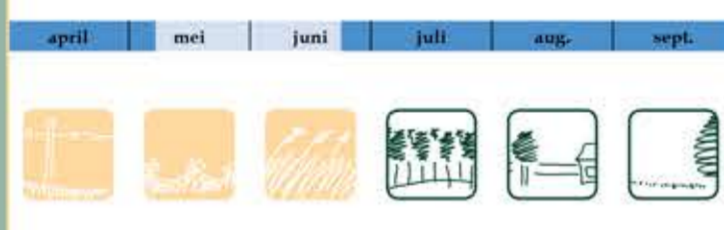
Klein geaderd witje

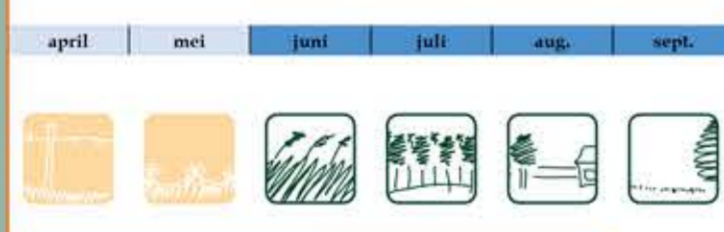
Citroenvlinder

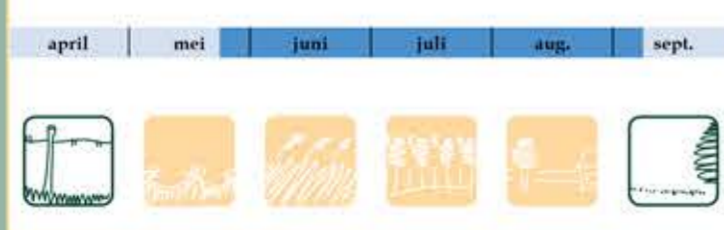
Landkaartje

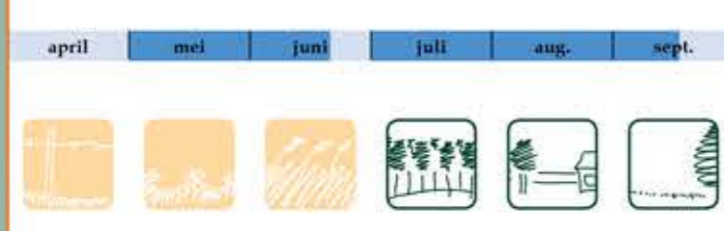
Gehakkelde aurelia

Atalanta

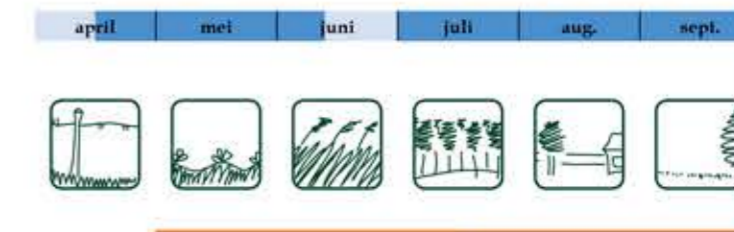
Icarusblauwtje

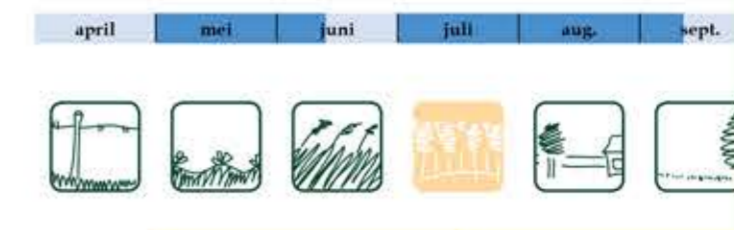
Bont zandoogje

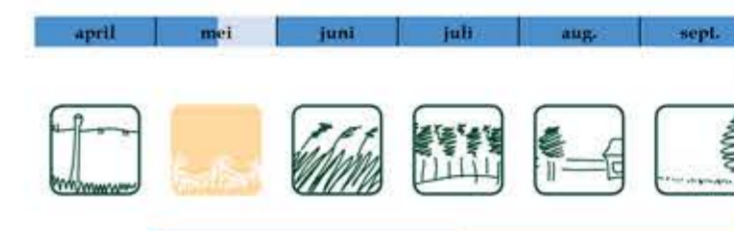
Klein koolwitje

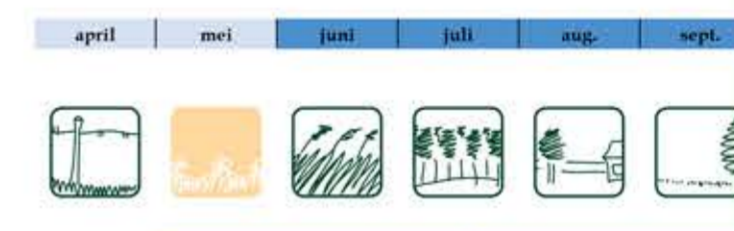
Groot koolwitje

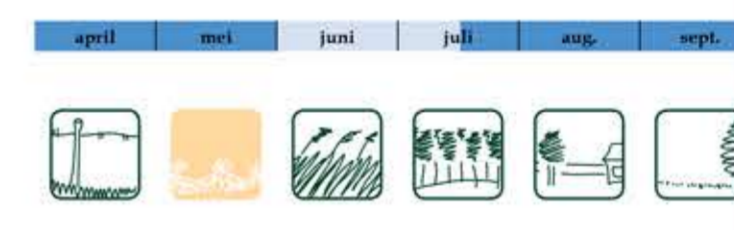
Kleine vos

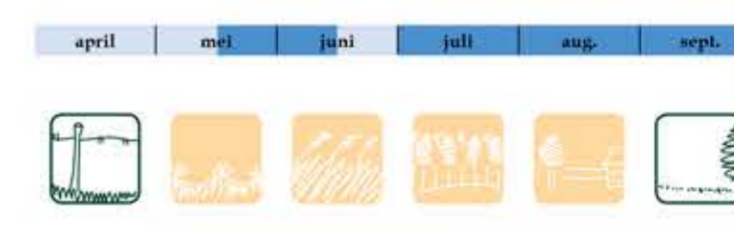
Distelvlinder

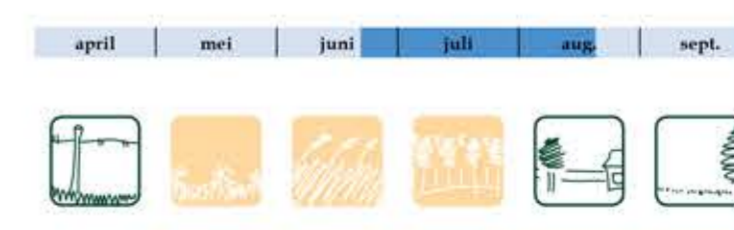
Dagpauwoog

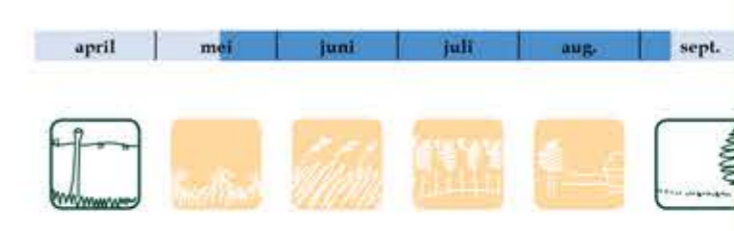
Kleine vuurvlinder

Bruin zandoogje

Hooibeestje

Vlinders en beheer

Op verschillende manieren kan binnen het beheer van natuurgebieden, wegbermen en in landbouwgebieden rekening worden gehouden met vlinders.

Overhoekjes creëren
Door niet te netjes te beheren ontstaan 'overhoekjes'. Dit zijn rommelige hoekjes waar brandnetels kunnen groeien, takkenhopen blijven liggen en een ruige vegetatie ontstaat. In deze overhoekjes staan vaak veel bloemen, wat voor vlinders van groot belang is.

Gefaseerd maaien
Gefaseerd maaien houdt in dat niet het hele hooiland of de hele wegberm in een keer wordt gemaaid, maar dat een deel blijft 'overstaan'. De volgende keer wordt dit stuk wel meegenomen, maar blijven weer andere delen ongemaaid. Hierdoor blijven bloemen en leefgebieden voor de rupsen gespaard.

Geleidelijke bosranden
Een bosrand die geleidelijk van bos via struweel en bloemrijke vegetatie overgaat in grasland, biedt vlinders beschutting, mogelijkheden voor de eiafzet en veel bloemen om nectar te drinken.

Bloemrijke akkerranden
De bloemrijke linten aan de randen van akkers worden door veel vlinders gebruikt om nectar te drinken. Er komen soms wel tientallen dagpauwogen, atalanta's en andere soorten op af.

En in tuinen...
...kunt u ook bijdragen aan vlinderbescherming door veel bloemen in de tuin te hebben en uw tuin niet te netjes te houden. Zorg ook voor beschutting en bezonning.

Landschapsbeheer Flevoland

Landschapsbeheer Flevoland is een organisatie die staat voor het behoud en het verder ontwikkelen van het landschap en de bijbehorende natuur in Flevoland. De medewerkers worden daarbij geholpen door 3500 vrijwilligers en agrariërs. De werkzaamheden vinden meestal plaats buiten de natuurterreinen, zoals het agrarisch gebied en de stad. Samen met de vrijwilligers en/of de eigenaar van de grond worden beheersmaatregelen uitgevoerd. Projecten met betrekking tot de inrichting en het beheer van boerenerven, akkerranden, wegbermen en vlindertuinen komen de vlinders ten goede. Het is daarbij belangrijk dat iedereen kan zien dat deze projecten de natuur helpen. Voorlichting en educatie maken onderdeel uit van de projecten.

De Vlinderstichting

De Vlinderstichting is een natuurbeschermingsorganisatie die zich vooral sterk maakt voor het behoud en herstel van vlinders en libellen in Nederland en Europa. De medewerkers worden daarbij geholpen door meer dan 1500 vrijwilligers. De Vlinderstichting voert gericht onderzoek uit en geeft adviezen over het beheer van vlinders en libellen. Daarbij gaat het om vragen als: "Waar zijn vlinders en libellen te vinden?", "Gaat een soort vooruit of achteruit?" en "Hoe komt het dat de vlinders en libellen verdwijnen?". Vlinders vliegen niet alleen in natuurgebieden, maar ook in bermen, parken, plantsoenen en tuinen. Ook dicht bij huis zet De Vlinderstichting zich daarom in voor verbetering van de natuurkwaliteit. Dat gebeurt door voorlichting en educatieve projecten.

Ziet u een vlinder of libel die niet in deze brochure staat?
Het kan dan zijn dat u een wat minder algemene soort ziet. Wilt u deze proberen om naam te brengen kunt u dat met de veldgids dagvlinders of de veldgids libellen proberen. Die kunt u bestellen bij De Vlinderstichting, bij de plaatselijke boekhandel of bij de KNNV (Vereniging voor Veldbiologie).